

Notitie

Opdrachtgever: A. Nijssen, Gemeente Leiden, Team Ruimtelijke Ordening
Auteur: W. Moerland
Betreft: FFW Nieuweroord Leiden
Projectnummer: 0866
Datum: 31 juli 2013
Status: definitief

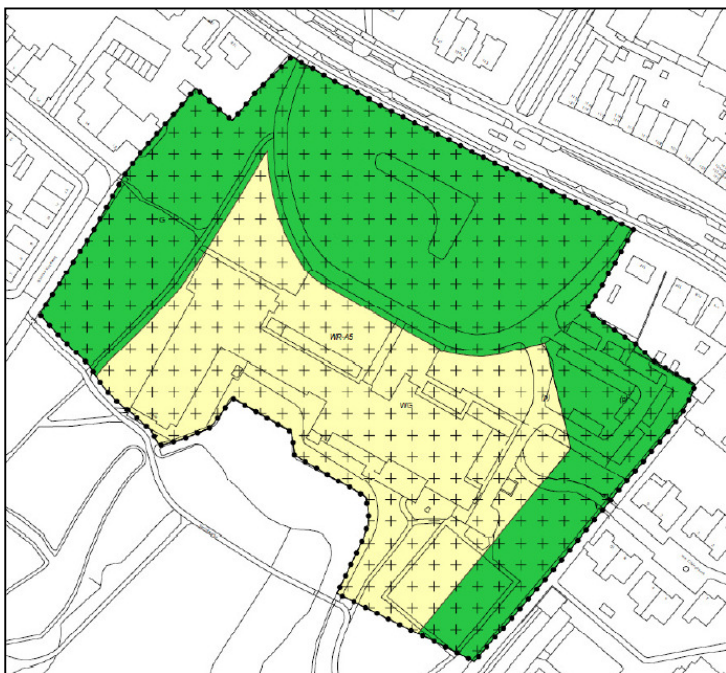

Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

Op verzoek van de gemeente Leiden heeft Bureau Stadsnatuur een ecologische inventarisatie van beschermde natuurwaarden uitgevoerd. Dit in het kader van het opstellen van een bestemmingsplan en herinrichting. Het plangebied (Figuur 1), Nieuweroord genaamd, omvat een flatgebouw en omliggende grond aan de Rijnsburgerweg. Feitelijk maakt het plangebied deel uit van het Bos van Bosman. In het plangebied zijn potenties voor verschillende beschermde soortgroepen vastgesteld (Moerland & De Baerdemaeker 2012).

Figuur 1. Aanduiding plangebied.

Methodiek

Door bSR is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van beschermde functionaliteiten van flora en fauna waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling een aanvraag ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet is vereist indien aan deze ontwikkeling versturende effecten zijn verbonden. Naar aanleiding van het verkennend onderzoek zijn volgende soortgroepen onderzocht.

Flora

Het onderzoek naar standplaatsen van beschermde flora, in het bijzonder Daslook *Allium ursinum*, vond plaats in het voorjaar, in de bloeiperiode van de stinzenplanten.

Vissen

Het onderzoek naar vissen was gericht op de Kleine modderkruiper *Cobitis taenia*. Met een fijnmazig RAVON- schepnet is de waterpartij bemonsterd.

Vogels

Het onderzoek naar vogels is met name gespitst op het voorkomen van nesten van roofvogels en uilen. In het bijzonder gaat het hier om Boomvalk *Falco subbuteo* en Sperwer *Accipiter nisus*. Het onderzoek naar nesten van roofvogels is uitgevoerd in de periode tussen 1 maart en 31 juli. De aandacht ging uit naar territoriaal gedrag, gebruikssporen, nestbouw en uitgevlogen jongen.

Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd volgens het zogenaamde protocol voor vleermuisinventarisaties (NGB, VZZ & GAN 2012 en 2013). Hierbij is aandacht besteed aan de functies kraamkolonie, paarverblijfplaats en essentieel foerageergebied. Het onderdeel voor verblijfplaatsen van kraamkolonies vond plaats in de maanden mei tot en met juli 2013 door in de vroege ochtend te controleren op zwermende dieren en rond zonsondergang te posten voor uitvliegende vleermuizen. Het onderdeel voor paarverblijfplaatsen vond plaats in het najaar 2012 in de maand september. Hierbij is het terrein geïnventariseerd op de aanwezigheid van baltsende mannetjes.

Het veldwerk geschiedde kort voor zonsondergang of na zonsondergang, door deskundigen met behulp van batdetectors (type Pettersson D240x), uitgevoerd.

Onderstaande tabel geeft overzicht van alle bezoekenmomenten.

datum	Soortgroep	Functionaliteit	Onderzoekers
27-8-2012	Vleermuizen	paarverblijfplaatsen, foerageergebied	W. Moerland, W.R. van Esch (Eco-Niche)
25-9-2012	Vissen	Voorkomen	W. Moerland, G. Bakker
26-9-2012	Vleermuizen	paarverblijfplaatsen, foerageergebied	W. Moerland, W.R. van Esch (Eco-Niche)
18-4-2013	flora, vogels	voorkomen, nesten	W. Moerland, A. de Baerdemaeker, J.L. van de Poel
19-6-2013	Vleermuizen	Kraamkolonie	W. Moerland, W.R. van Esch (Eco-Niche)
9-7-2013	Vogels	Nesten	W. Moerland
12-7-2013	vleermuizen, vogels	kraamkolonie, nesten	W. Moerland, W.R. van Esch (Eco-Niche)

Resultaten

Hieronder volgen de resultaten per soortgroep.

Flora

Binnen het plangebied zijn geen beschermde flora aangetroffen. Het Bos van Bosman heeft een rijke stinzenflora. Daslook *Allium ursinum*, de enige beschermde stinzenplant hier, is enkel buiten het plangebied aangetroffen.

Vissen

Uit het veldonderzoek bleek enkel de Tiendoornige stekelbaars *Pungitius pungitius* voor te komen in het water binnen het plangebied. Voorkomen van beschermde soorten als Kleine modderkruiper *Cobitis taenia* is hiermee uitgesloten.

Vogels

Binnen het plangebied is geen vaste rust- of verblijfplaats van roofvogels of Ransuil *Asio otus* aangetroffen. De nesten van deze soorten zijn jaarrond beschermd. In het onderzochte gebied zijn geen plukresten van prooien aangetroffen, nog nesten die wijzen op aanwezigheid. Niet uitgesloten wordt dat elders in Bos van Bosman roofvogels dan wel uilen voorkomen. Het bos biedt voldoende ruimte, rust en nestelgelegenheid hiertoe. Overigens worden de bomen en struwelen in het broedseizoen volop gebruikt als nestelplek voor andere vogelsoorten. In deze periode zijn deze nesten strikt beschermd en mogen niet verstoord of beschadigd raken.

Vleermuizen

Het plangebied wordt volop gebruikt door vleermuizen. Allereerst biedt de bebouwing huisvesting aan ten minste één paarverblijf van de Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Meerdere mannetjes zijn in baltsvlucht waargenomen rondom de bebouwing (Figuur 2). De exacte baltsplaatsen konden niet worden vastgesteld. Echter, binnen een korte straal (max 200m) van de baltsvluchten zullen zich paarverblijven ophouden (Sachteleben & Von Helversen 2006). Gelet op het intensieve baltsgedrag van het dier ten westen van het gebouw, op beide najaarsbezoeken, bevindt een paarverblijf met grote waarschijnlijkheid zich in het pand. Een kraamverblijfplaats in de bebouwing is niet vastgesteld.

Boombewonende soorten zijn volop actief in en rond het plangebied. De Rosse vleermuis *Nyctalus noctula* foerageert er in laag aantal, d.w.z. twee exemplaren. Een verblijf is buiten het plangebied gevonden op 12 juli 2013, waar een exemplaar vanuit een holle boom aan het roepen was.

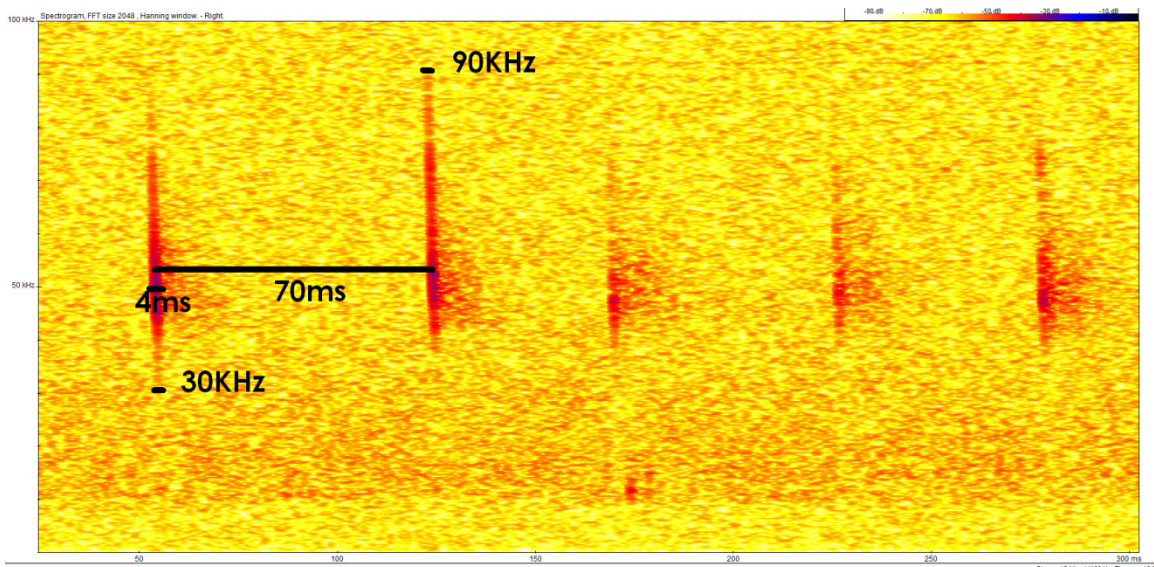
De Watervleermuis is in aantallen van soms vier exemplaren stevast foeragerend boven de vijver direct ten zuiden van het plangebied. Deze dieren zijn hier vermoedelijk de gehele nacht actief. Vermoedelijk zijn deze afkomstig van een kolonieboom elders in het bos. Gelet op de intensiteit waarmee deze dieren gebruik maken van de vijver, kan deze beschouwd worden als essentiële foerageerlocatie (Figuur 2). Elders in de directe omgeving zijn geen geschikte watergangen van soortgelijke omvang die kunnen voldoen als dergelijk foerageergebied.

Op 25 september is een baltsend mannetje van de Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* aangetroffen aan de zuidzijde van het gebouw. Onduidelijk is waar het dier in baltsvlucht vandaan komt. Vermoedelijk heeft het dier zijn paarverblijf in ergens in de nabijheid van het plangebied. Het dier is eenmalig gehoord op deze locatie.

Figuur 2. Relevante observaties van vleermuizen in en rondom het plangebied. Gele stippen: baltsende Gewone dwergvleermuizen, rode stip: baltsende Ruige dwergvleermuis; groene stip: verblijfplaats Rosse vleermuis; oranje vlak en stippen: aanwezigheid Watervleermuis. De pijl geeft de verplaatsing aan na nachtelijk foerageren.

Tot slot dient een passerend exemplaar van een Baardvleermuis *Myotis mystacinus* de vermelding. Deze boombewonende soort is pas sinds 2012 vastgesteld in Leiden. Voor een verblijf binnen het plangebied zijn echter geen aanwijzingen aangetroffen. Figuur 3 presenteert de sonogram van het dier.

Figuur 3. Sonogram van de passerende Baardvleermuis op

Conclusies

Op basis van voorgaande bevindingen worden de volgende conclusies getrokken:

- Beschermde flora is niet aanwezig binnen het plangebied (maar wel in de directe nabijheid);
- Beschermde vissen zijn niet aanwezig in de vijver binnen het plangebied;
- Jaarrond beschermde nesten van roofvogels of Ransuil zijn niet binnen het plangebied vastgesteld;
- Overige vogels broeden in de struwelen en bomen. Deze nesten zijn gedurende gebruik in het broedseizoen strikt beschermd;
- Beschermde functionaliteiten voor vleermuizen zijn aangetroffen binnen of aangrenzend aan het plangebied:
 - o Ten minste één paarverblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis is aanwezig in de bebouwing;
 - o Watervleermuizen maken intensief gebruik van de zuidelijk gelegen vijver. Dit water moet worden beschouwd als essentieel foerageergebied voor deze soort.

Aanbevelingen

Op basis van de getrokken conclusies worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- Vraag bij sloop van de bebouwing in relatie een paarverblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis ontheffing aan voor het overtreden van de verbodsbepalingen m.b.t. strikt beschermd fauna van tabel 3 van de Ffwet;
- Houd bij herinrichting van het plangebied rekening met beschermd voorkomen van de Watervleermuis foeragerend boven de zuidelijke vijver. Deze soort is zeer lichtgevoelig. Bij verstoring van deze

foerageerlocatie door bouwwerkzaamheden, of bij de uiteindelijke inrichting, is een ontheffing van de Ff-wet vereist;

- Voer de werkzaamheden uit conform een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode. De gemeente Leiden maakt in de regel gebruik van de Gedragscode Stadswerk. Hierin staat onder meer dat:
 - o werken aan struwelen (ook aan oevervegetatie) buiten de broedtijd dient te geschieden;
 - o dempen van watergangen buiten het voortplantingsseizoen van vissen en amfibieën dient te geschieden.

Literatuur

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.

Moerland, W. & A. de Baerdemaeker 2012. Quick scan Nieuweroord Leiden. bSR-notitie 0861. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.

NGB, VZZ & GAN 2012. Vleermuisprotocol 2012, 24 februari 2012.

NGB, VZZ & GAN 2013. Vleermuisprotocol 2013, 27 maart 2013.

Sachteleben, J. & O. von Helversen 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. Acta Chiropterologica (8)2: 371-401.

Wettelijk kader

Verbodsbepalingen

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Ffwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen. De bescherming in de Ffwet wordt geregeld middels een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

artikel 9: Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

artikel 10: Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.

artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

artikel 12: Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te

bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Ffwet worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of voortplantingswateren van de Rugstreeppad *Bufo calamita* gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht. In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig. Wanneer dit niet mogelijk is dient ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregimes

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Habitatrichtlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

- Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).
- Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)
- Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig

gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 en de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (onder meer alle Nederlandse vleermuissoorten) wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Gunstige staat van instandhouding

Het criterium 'gunstige staat van instandhouding' is van toepassing wanneer soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet of Bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen, op locaties waar activiteiten gaan plaatsvinden die een wezenlijk negatief effect kunnen hebben op de aanwezige populaties van deze soorten. Deze 'gunstige staat van instandhouding van de soort' mag niet in het geding komen. Voorwaarden waaraan hiertoe voldaan moeten worden staan in de Habitatrichtlijn benoemd. De 'staat van instandhouding' wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op langere termijn in stand te houden.

Mitigatie & Compensatie

Voor eventueel verlies van leefgebied van beschermde soorten op plaatsen waar ruimtelijke inrichting of ontwikkeling plaatsvindt, dient compensatie plaats te vinden, hetgeen kan inhouden dat er elders geschikt leefgebied wordt gecreëerd ten gunste van de soort. Daarnaast dienen mitigerende maatregelen te worden genomen waarmee de schade aan de aanwezige populatie tijdens werkzaamheden wordt beperkt.

Zorgplicht

In de Ffwet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2), een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

De genoemde drie items: mitigatie, compensatie en Zorgplicht, zijn algemene voorwaarden ter verkrijging van een eventuele ontheffing van de verbodsbepalingen in de Ffwet.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.
bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.